

וראיה לדברי רבי אליעזר שהעשיה האמורה בצפרניים היא קציצתן ולא גידולן:

שנאמר [שמואל ב יט] "ומפיכושית בן שאול ירד לקראת המלך, ולא עשה רגליו, ולא עשה שפמו".

מאי היא העשיה שברגליו ושפשמו? — העברה.

שלא קצץ ציפרני רגליו ולא גילח שפמו.

תנו רבנן: [דברים כא] "ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים".

ב-ממ רבי אליעזר אומר: ובכתה את אביה — אביה ממש.

ואת אמה — אמה ממש.

רבי עקיבא אומר: אביה ואמה — זו עבודת כוכבים.

וכן הוא אומר בספר ירמיהו [פרק ב] "אומרים לעץ אבי אתה". ונר.

ירח ימים — ירח הוא שלשים יום.

רבי שמעון בן אלעזר אומר: בוכה את אביה ואמה תשעים יום.

לפי שנאמר: "ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים, ואחר כן — תבא אליה, ובעלתה".

ירח — הוא שלשים יום.

ימים — הם שלשים יום.

ו"אחר כן" — הם שלשים יום נוספים, כמו שלשים היום שלפניהם.

מתקיף לה רבינא: אימא כך:

ירח — שלשים, ימים — שלשים, ו"אחר כן" — כי הני, שיעור ימים נוסף כמו השיעור הקודם, שהוא כל ששים היום שלפניהם, ובסך הכל מאה ועשרים יום. ומסקינן: קשיא.

תנו רבנן: מקיימין עבדים שאינם מלין, דברי רבי ישמעאל.

רבי עקיבא אומר: אין מקיימין. שאסור לקיימן אצלו אם אינם מסכימים להימול.

אמר ליה רבי ישמעאל: הרי הוא אומר: [שמות כג] "וינפש בן אמתך", ומוכח לקמן שהכתוב הזה מדבר בעבד ערל, ומשמע שאפשר לקיים עבדים ערלים!

אמר ליה רבי עקיבא: לעולם אסור לקיימם. ובלוקח עבד בין השמשות של כניסת השבת, ולא הספיק למולו לפני שבת, הכתוב מדבר, שהוא מצווה על שביתתו.

ומוכח מתשובתו של רבי עקיבא, דבולי עלמא, מיהת, מכל מקום, "וינפש בן אמתך" — בעבד ערל כתיב.

מאי משמע שהכתוב מדבר בעבד ערל?

דתניא: "וינפש בן אמתך" — בעבד ערל הכתוב מדבר.

אתה אומר בעבד ערל, או אינו אלא בעבד מהול?

כשהוא אומר [דברים ה] "למען ינוח עבדך ואמתך, כמורך" — הרי עבד מהול כבר אמור.

הא מה אני מקיים "וינפש בן אמתך"? — בעבד ערל.

"והגר" — זה גר תושב, שקיבל עליו רק

כיון שבשעת לקיחתו הופסקה גינתו, כשהסכים להתגייר, מגלגלים עמו שנים עשרה חודש, אולי יחזור בו, ויסכים למול עצמו.

אמר רב כהנא: אמריתה לשמעתא דרב פפא, שאם הסכים להתגייר בשעת לקיחתו ואחר כך חזר בו, משהים אותו — קמיה דרב זביד, מנחרדעא.

אמר לי רב זביד: אי הכי, אם כן, שגם לרבי עקיבא יש אופן שבו אפשר להשהות עבד ערל י"ב חודש —

כי אמר ליה רבי עקיבא לרבי ישמעאל, בתשובה על שאלתו של רבי ישמעאל "הרי הוא אומר וינפש בן אמתך", שהכתוב מדבר בלוקח עבד בין השמשות, שלא הספיק למולו. והעמיד רבי עקיבא את האפשרות להשהות אותו יום אחד.

לישני ליה, יתרץ רבי עקיבא באופן שיש לו להשהות אותו י"ב חודש, כגון הא דרב פפא, שבשעת לקיחתו הסכים העבד למול, ואחר כך חזר בו.

ומתרצת הגמרא לדברי רב פפא: רבי עקיבא אכן היה יכול לתרץ לו כך. אלא הוה מתרי טעמי, תירוץ אחד מבין שני תירוצים, קאמר לו רבי עקיבא.

שלא רבין משמיה דרבי אילעאי, וכל רבותי אמרו לי זאת משמו של רבי אילעאי:

איזהו עבד ערל שמותר לקיימו? — זה שלקחו רבו על מנת שלא למולו. שהיות והתנה עמו שלא למולו, אין זה עבד כנעני, אלא שכיר בעלמא, ולכן מותר לקיימו.

שלא לעבוד עבודת כוכבים, אך הוא עדיין אוכל נבילות. והוא מצווה לנוח בשבת, כי מי שמחלל את השבת הרי הוא כעובד כוכבים, ועל עבודת כוכבים מוזהר גר תושב.

אתה אומר: זה גר תושב, או אינו אלא גר צדק, שקיבל עליו להיות ישראל גמור?

כשהוא אומר "זגרך אשר בשעריך" — הרי גר צדק אמור.

הא מזה אני מקיים "והגר"? — זה גר תושב.

אמר רבי יהושע בן לוי: הלוקח עבד מן העובד כוכבים ולא רצה למול — מוגלגל עמו [מחזיקו ומנסה לשכנעו לימול] עד י"ב חדש.

לא מל — חוזר ומוכרו לעובדי כוכבים.

אמר רב רבנן קמיה דרב פפא: כמאן? דלא כרבי עקיבא!

דאי רבי עקיבא, האמר: אין מקיימין עבד שאינו מהול אפילו יום אחד!

אמר להו רב פפא: אפילו תימא רבי עקיבא היא.

כי הני מילי, שאסור לקיימו אפילו יום אחד כשהוא ערל, היבא דלא פסקה למילתיה, שלא קיבל על עצמו להתגייר, וממשיך הוא בגינתו.

אבל היבא דפסקא למילתיה, שהסכים בשעת לקיחתו לעבד להתגייר, אלא שאחר כך התחרט — פסקא.

אמר רב רבנן קמיה דרב פפא: כמאן? — כמאן? — כי האי תנא: דלא כרבי עקיבא.

דאי רבי עקיבא, האמר: אין מקיימין עבד שאינו מהול!

אמר להו רב פפא: אפילו תימא רבי עקיבא.

הני מילי היבא דלא אתני בהדיה, שלא התנה עמו בשעת לקיחה שישכים שלא להימול, ולקחו בתורת עבד כנעני.

אבל היבא דאתני עמו שלא להימול — הא אתני עמו שאינו בגדר עבד כנעני, ואינו חייב להימול, ואין איסור להשהותו כשהוא ערל.

אמר רב כהנא: אמריתא לשמעתיא דרב פפא קמיה דרב זביר מנהרדעא.

ואמר לי: אי הכי, כי קאמר ליה רבי עקיבא לרבי ישמעאל: בלוקח עבד בין השמשות ולא הספיק למולו הכתוב מדבר — לישני ליה רבי עקיבא לרבי ישמעאל הא דרב פפא, שהתנה עמו שלא להימול.

ולישני, לישני ליה הך?

אלא חד מתרי ותלת טעמי, תירוץ אחד מתוך שנים ושלושה תירוצים, קאמר רבי עקיבא.

יתיב רבי חנינא בר פפי ורבי אמי ורבי יצחק נפחא, אקילעא על פתחו דרבי יצחק נפחא.

ויתבי וקאמרי: עיר אחת היתה בארץ ישראל, ולא רצו עבדיה למול, וגלגלו עמהם עד שנים עשר חדש, וחזרו ומכרום לעובדי כוכבים.

דתניא: הלוקח עבד מן העובד כוכבים ולא רצה למול — מגלגל עמו עד שנים עשר חדש.

לא מל — חוזר ומוכרו לעובדי כוכבים.

רבי שמעון בן אלעזר אומר: אין משהין אותו בארץ ישראל, מפני הפסד טהרות. שמשמא את התרומות היות וגזרו חכמים על גוי שיהא טמא כזב לכל דבריו.

ובעיר הסמוכה לספר, סמוך לגבול, אין משהין אותו כל עיקר, שמא ישמע דבר, וילך ויאמר להברו עובד כוכבים מעבר לגבול.

תניא, רבי חנינא בנו של רבן גמליאל אומר: מפני מה גרים בזמן הזה מעוניין, ויפורין באין עליהן?

מפני שלא קיימו שבע מצות בני נח בגיותן. וכשהיו גויים לא נפרעו מהם מיד, אלא עונשם היה גנוז לעתיד, שבעתיד יהיה העונש גדול יותר. אבל משהתגיירו נפרעים מהם מיד, כדי שתמחק כעת חובתם, ולא תשאר לעתיד.

רבי יוסי אומר: אין מענישים את הגרים על עבירות שעשו בגיותם, כי גר שנתגייר — כקטן שנולד דמי!

אלא, מפני מה מעוניין? — לפי שאין הגרים בקיאות בדקדוקי מצות בישראל, ונכשלים בהם.

אבא חנן אומר משום רבי אלעזר: לפי שאין עושין את המצות מאהבה של הקב"ה אלא מיראה של העונש הגיהנם והפורענות.

ומוכח מהנוסח הזה, שהוא ממזר כיון שהוא בא מעבירה של אשת איש, שעונשה מיתת בית דין, ויש מהנוסח הזה הוכחה לקיים דברי רבי יהושע, שאין ממזר אלא מחייבי מיתות בית דין.

ב. אשתו שמתה — הרי הוא מותר באחותה.

ג. גרשה לאשתו, ומתה — הרי הוא מותר באחותה.

נשאת לאחר, ומתה — הרי מותר באחותה.

וכמו כן ביבמתו:

יבמתו שמתה — מותר באחותה,

הלץ לה, ומתה — מותר באחותה,

נשאת לאחר, ומתה — מותר באחותה.

ומבואר בגמרא שזו היא משנה פשוטה, וכאן שנה רבי משנה שאינה צריכה.

גמרא

והוינן בה: מאי טעמא דרבי עקיבא האומר שאפילו מחייבי לאוין יש ממזר?

ומשנינן: משום דכתיב: [דברים כג] "לא יקה איש את אשת אביו, ולא יגלה כנף אביו".

ודרשינן: כנף שראה אביו — לא יגלה!

וסבר לה רבי עקיבא כרבי יהודה, דאמר: באנוסת אביו הכתוב מדבר, דהויא לה חייבי לאוין.

אחרים אומרים: מפני ששהו עצמם להכנס תחת כנפי השכינה.

אמר רבי אבהו, ואיתימא רבי חנינא: מאי קראה, שנענשים על שהייתם מלהתגייר?

שנאמר במגילת רות [פרק ב] "ישלם ה' פעלך, ותחי משכורתך שלמה מעם ה' אלהי ישראל, אשר באת לחסות", וגומר. על שמיהרת ולא איחרת להתגייר.

מתניתין

מט-א א. איזהו ממזר?

כל שאר, קירבת בשר, שהוא כ"לא יבא", דברי רבי עקיבא.

והיינו, הולד הנולד מכל איסורי קירבה בדרגת "חייבי לאוין" [וכל שכן הולד הנולד מאיסורי קירבה החמורים מאלו], כגון אנוסת אביו לפי רבי יהודה, שהיא בלאו, וכגון נושא חלוצתו שהיא אסורה עליו בלאו, "כיון שלא בנה שוב לא יבנה".

שמעון התימני אומר: כל שחייבים עליו כרת בידי שמים, הולד הנולד ממנו הוא ממזר, אך לא מחייבי לאוין, כגון הנושא חלוצתו.

והלכה כדבריו!

ורבי יהושע אומר: כל שחייבין עליו מיתת בית דין, אבל לא חייבי כריתות, וכל שכן חייבי לאוין.

אמר רבי שמעון בן עזאי: מצאתי מגלת יוחסין בירושלים, וכתוב בה: איש פלוני ממזר — מאשת איש!